

літаратуры на роднай мове, што будзе спрыяць духоўнаму адраджэнню нашага грамадства; па-другое, засяродзіць увагу на выданні літаратуры даведкавага характару: энцыклапедыі, слоўнікаў, а таксама літаратуры для дзяцей; па-трэцяе, аддаваць больш увагі перакладам на беларускую мову лепшых твораў сусветнай літаратуры.

Даведкавыя выданні Беларусі:

камплектаванне і выкарыстанне ў публічных бібліятэках

Святлана ЗЫГМАНТОВІЧ, канд. пед. навук, дацэнт,

Валянціна САГАВА, канд. пед. навук, дацэнт

кафедры дакументазнаўства і бібліяграфіі

Беларускага ўніверсітэта культуры

Змены, якія перажылі публічныя бібліятэкі ў 90-я гады, дапамаглі бібліятэкарам асэнсаваць важную з'яву: грамадскасць актыўна заахвочвае гэтыя бібліятэкі ўзмацняць інфармацыйную дзейнасць, удасканальваць сістэму інфармацыйнага сэрвісу.

Вытворчасць паслуг інфармацыйнага характару залежыць ад рэсурснай базы кожнай з бібліятэк, у тым ліку ў значнай ступені ад стану фонду даведкавых выданняў. Далезныя Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі паказваюць, што ў 90-я гады колькасць даведкавых выданняў штогод складала прыкладна 150 назваў, у 1993—1994 гг. іх было выпушчана значна больш — 176 і 194 назвы. Ад 1993 г. большую палову ад агульнай колькасці даведкавых выданняў друкуюць недзяржаўныя выдавецтвы і арганізацыі з выдавецкімі правамі. Так, у 1995 г. на іх долю прыпадала 65% даведкавых выданняў.

Сярод станючых рысаў дзейнасці недзяржаўных выдавецтваў на рынку даведкавых выданняў адзначым з'яўленне буйных вытворцаў даведкавай прадукцыі, сярод якіх ёсць айчыныя і сумесныя фірмы — даччыныя прадпрыемствы вядомых замежных вытворцаў даведкавай прадукцыі. Гэта шведскі канцэрн “Тэлемедыя” і яго даччынае СП “Белфакт”, “НІЦП — КОМПАСС”, “Мэджык”, ААТ “Місанта” і інш.

У выніку іх дзейнасці з'явіліся салідныя штогоднікі з інфармацыяй пра Беларусь: тэлефонны каталог “Бізнес-Беларусь”, “КОМПАСС Беларусі, 1995/96” і інш., створаныя паводле ўзораў даведкавай прадукцыі гэтых фірмаў. Арыгінальную і значную даведкавую літаратуру выпускаюць многія беларускія недзяржаўныя выдавецтвы.

Сама аператыўныя патокі даведкавай інфармацыі паступаюць праз СМІ, сярод якіх для бібліятэк найважнейшыя перыядычныя выданні. У гэтых выданнях ужываюцца зручныя формы вылучэння і структурызавання даведкавых далезных. Склалася і пэўная тэматычная спецыялізацыя перыядычных выданняў у сферы інфармавання насельніцтва.

На рынку вытворчасці даведкавых выданняў дзяржаўныя і недзяржаўныя выдавецтвы і ўстановы вызначылі свае прыярытэты і інтарэсы, стварылі нямагла карыснай даведкавай прадукцыі і маюць перспектыву для развіцця дзейнасці, разлічваючы на нязменны фактар — інфармацыйныя патрэбы карыстальнікаў.

У публічных бібліятэк, на жаль, вельмі малыя магчымасці і шанцы выкарыстаць паток даведкавых выданняў. Асноўная прычына — спыненне працэсу нармальнага папаўнення новымі выданнямі, якое назіраецца ўжо на працягу некалькіх гадоў.

Востры недахоп даведкавых выданняў змусяў бібліятэкараў выкарыстоўваць розныя спосабы, каб назіраць далезныя, абавязныя для задавальнення разнастайных патрэб карыстальнікаў у неабходнай інфармацыі.

За апошнія два гады ў бібліятэках створана значная колькасць фактаграфічных картэк, якія можна падзяліць на інфармацыйныя картатэкі: вольнага часу (агульнашклавую), сэрвісную, справавую, адукацыйную, краязнаўчую. З розных крыніц у іх назіпазваюцца важныя для карыстальнікаў звесткі. Сустрэкаюцца змяненныя варыянты картатэк з фактаграфічнай інфармацыяй і бібліятрафічнымі матэрыяламі. Для многіх бібліятэк спосабам дапамога чытацка стала выкарыстанне даведкавых дагэтых у розных відах перыёдыкі.

Дзеля паляпшэння абслугоўвання карыстальнікаў у сучасных умовах можна прапанаваць бібліятэкам наступныя парады.

1. Праз сувязі з грамадскасцю, праз кампанію “паблік рілэйшэнс” і “прэс-рлэйшэнс” дамагацца паляпшэння камплектавання даведкавымі выданнямі і іншымі крыніцамі — носьбітамі гэтай інфармацыі. Для недзяржаўных выдавецтваў публічныя бібліятэкі наўзамен могуць прапанаваць рэкламу выданняў, як гэта робіць, напрыклад, Мінская ГЦБ. Большай дзейнасці можна дасягнуць праз публікацыі ў газетах матэрыялаў, падрыхтаваных бібліятэкарамі ды прысвечаных даведкавым рэсурсам і звязаных з імі паслугамі. Праз СМІ бібліятэкі здолеюць падвысіць сваю ролю ў вачах грамадскасці як даведкава-інфармацыйных цэнтраў і, нарэшце, прыцягнуць магчымых ахвяравальнікаў.

2. Дамагацца стварэння ў публічных бібліятэках вялікіх гарадоў бізнес-аддзелаў ці бізнес-бібліятэк. Першыя крокі ў такім накірунку зроблены, напрыклад, Мінскай ГЦБ і ІРП “Нестар”. Паспяхова дзейнічаюць бізнес-бібліятэкі, значную частку фондаў якіх складаюць даведкавыя выданні на базе публічных бібліятэк Расіі і многіх іншых замежных краін. У бізнес-бібліятэках прырытэтынае абслугоўванне асацыяцый прадпрыемальнікаў, індывідуальных спажыкоў, фірмаў і дапамога гэтых структураў у рэсурсным забеспячэнні спалучаецца з умовай бясплатнага доступу насельніцтва да даведкавых фондаў.

3. Метадычныя цэнтры павінны стымуляваць актывізацыю інфармацыйнай функцыі публічных бібліятэк. Неабходна ствараць інфармацыю аб даведкавых выданнях і знаходжанні іх у фондах для саміх бібліятэкараў-бібліяграфіаў. Бясспрэчна, карысным стаў бы зводны каталог даведкавых і інфармацыйных выданняў з удзелам буйнейшых публічных бібліятэк. Чытачы чакаюць даведнікаў, у якіх заўжды значнае месца належыць характарыстыцы даведкавых выданняў. Важна вывучаць і распапаўваць тэхналогію аўтаматызаваных баз дагэтых фактаграфічнай інфармацыі (хаця ўзровень камп’ютэрызацыі нашых бібліятэк зародкавы, аднак трэба працаваць з улікам перспектывы).

У сукупнасці пералічаныя захалы змаглі б палепшыць даведкавыя дакументальныя рэсурсы публічных бібліятэк і ўзровень інфармацыйнасці аб іх бібліятэкараў і насельніцтва, забяспечыць пэўны рост якасці інфармацыйнага абслугоўвання.

Беларускія праваслаўныя перыядычныя выданні ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

*Галіна КАСЦЯНЕВІЧ, загадчык сектара
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі*

З самага пачатку стварэння НББ у яе фондах была сабрана значная калекцыя беларускіх царкоўных выданняў. Трэба адзначыць, што выдавецкая дзейнасць царквы ў дарэвалюцыйны час была шырока прадстаўлена спархіяльнай перыёдыкай, богаслужэбнай і багаслоўскай літаратурай, кнігамі і часопісамі для народнага чытання. Сярод выданняў беларускай праваслаўнай перыёдыкі таго часу ў фондах НББ захоўваюцца: “Вестник